
Otto Wegelius memoarer

Professor emeritus i invärtes medicin vid Helsingfors universitet Otto Wegelius har gett ut sina memoarer ”Slumpens vägar”, där hans upplevelser och erfarenheter från ett långt, färgstarkt och till innehållet växlande liv i medicinens och forskningens tjänst passerar revy från barndomen till pensioneringen 1984 samt några år därefter. Otto Wegelius började sin medicinska bana som läkare vid fronten. Under slutskedet hamnade han i Lappland, där de forna vapenbröderna skulle drivas ur landet. Det var ursprungligen författarens avsikt att dokumentera detta traumatiska skede av kriget, men materialet, och i synnerhet hans egen personlighet, visade sig ha betydligt större värde för att förläggaren skulle låta boken bli så begränsad.

SLUMP ELLER MEDVETEN KAMP

”Slumpens vägar” är ett något anspråkslöst namn på en bok som handlar om en synnerligen målmedveten människas livsbana. Slumpen visade visserligen ofta början på den väg Otto Wegelius skulle komma att gå. Men därefter var det nog med personlig styrka, pojkaktig nyfikenhet och envishet han skapade sin egen och främjade sina vänners medarbetares vetenskapliga och sociala karriärer. Naturligtvis skedde detta i korsdrag från alla möjliga och omöjliga motvindar, men kanske just därför blev hans livsgärning så gedigen: han upprätthöll och vidareutvecklade en stark internmedicinsk klinik med svenska som undervisningsspråk. När Otto Wegelius avgick var kliniken en pärla bland landets sjukhus då det gällde såväl den kliniska kapaciteten som den andliga och fysiska sjukhusmiljön. Vi som sett utvecklingen före och efter 1984 ser med sorg hur allt detta körts ner, förringats och i dag i själva verket utplånats. Man får lätt det intrycket att då det gällt de så kallade svenska klinikernas ställning har motståndarnas huvudmål varit att utplåna den svenskspråkiga prägeln vid de kliniska enheter där de professorer som har ansvar för den svenska undervisningen var chefer. Och man har i det närmaste lyckats.

Otto Wegelius var en av dem vars ord vägde tungt då den svenska undervisningen så sent som i slutet av 1970-talet fick ökade resurser och ett årligen fastställt antal nya studenter. Han beskriver sin insats sakligt och utan åthävor i memoarerna. Hur saknar vi inte personligheter som han nu när det ser allt dystrare ut för de få resterna av ”svenska kliniker” eller svenska undervisningsenheter som finns kvar.

KRIGET

De svenska klinikernas öde är ändå inte det huvudsakliga budskapet i Otto Wegelius memoarer. Han berättar kärnfullt på ett elegant språk om sina upplevelser under krigsåren, först som frivillig frontman. Hans läkarinsats senare under kriget var densamma som för hundratals andra medicine studerande, men han beskriver livet under dessa till synes outhärdliga förhållandena på ett sakligt sätt där dramatiken kommer sig av skeendet. Våra äldre läkare har varit lika måttfulla som sina vapenbröder i ledet, när det gällt att dokumentera sina krigsupplevelser. Det är därför givande att få denna skildring av kriget av en läkare som verkligen var med.

FORSKARE OCH KLINIKCHEF

Den medicinska forskningens nivå i Finland var naturligtvis blygsam under decennierna efter kriget. Otto Wegelius var med om att höja nivån, dels genom att meritera sig som bindvävsforskare och dels genom att leda och stödja en stor grupp medarbetare och studerande i deras forskning. Intressanta är också hans beskrivningar av de många utlandsvistelserna som forskare i snart sagt alla jordens hörn.

Höjdpunkten blev utnämningen till professor i invärtes medicin och därmed också till klinikchef för en av de fyra medicinska klinikerna vid Helsingfors universitet. För den som minns Ottos fasta och övertygande sätt och inte minst hans blick, när han ledde sjukhuset genom renoveringar samt avvärdade hot om indragningar och inskränkningar, är det direkt rörande att nu få läsa om den personliga emotionella satsning det innebar för denna ytterst målmedvetna person att utforma sina planer och sedan genomföra det han föresatt sig.

Jag njöt i fulla drag av att läsa Otto Wegelius minnen. En kritiker kan naturligtvis hävda att de medicinska rön han och hans generation stod för är ringa i jämförelse med dagens molekylbiologiska framgångar. Vi bör då minnas att inte dagens forskare utan hans generations insats inte hade haft den grund att stå på som vi nu har. När man läser Otto Wegelius memoarer hänförs man av hur han samtidigt var forskare och läkare med patientens bästa som sitt mål. Detta är ingenting han själv framhåller i sin text, läsaren upplever det ändå osökt och med glädje.

Hundratals personer, de flesta naturligtvis kolleger eller släktingar, passerar revy i boken. Karaktéristiskt är att det mesta författaren har att säga om dem alla är positivt. De som inte kunde högakta hans ideal, fosterländskheten, svenskheten i Finland och patientens bästa får nog i alla fall en och annan släng av sleven.

Vår finländska memoarlitteratur och vår medicinska historia är mycket rikare tack vare denna bok. Skaffa den och läs den!

Otto Wegelius: Slumpens vägar. Esbo, Schildts förlag 1998. 371 s. ISBN 951-50-0988-X. Inbunden 194 mk.

SVANTE STENMAN